

УДК 314.15–026.49

В. У. Коваль

Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт

**ПРАБЛЕМЫ САЦЫЯЛЬНА-ПСІХАЛАГІЧНАЙ АДАПТАЦЫІ
БЕЛАРУСКІХ ЭМІГРАНТАЎ У КРАІНАХ ЛАЦІНСКАЙ АМЕРЫКІ (1918–1939 ГГ.)**

У артыкуле аналізуюцца адметнасці сацыяльна-псіхалагічных адаптацыйных працэсаў беларускіх эмігрантаў у краінах Лацінскай Амерыкі. Асабліва ўвага надаецца эканамічнай эміграцыйнай хвалі ў Аргенціну, Бразілію, Парагвай, Уругвай. Даследаванне абапіраецца на заканадаўчую базу дзяржаў-рэцыпіентаў, што дазваляе зрабіць высновы пра ўзаемасувязі прававой і псіхалагічнай адаптацыі эмігрантаў. У матэрыяле падкрэсліваецца, што моўны бар'ер, фізіялагічны і псіхалагічны стрэс негатыўна ўплывалі на акультурацыю і першапачатковую адаптацыю эмігрантаў. Сусветны эканамічны крызіс павысіў узровень беспрацоўя, што адразу негатыўна адлюстравалася на працоўнай занятасці эмігрантаў.

Асноўная частка беларускіх эмігрантаў у міжваенны перыяд паходзіла з тэрыторыі Заходняй Беларусі. Аналіз эміграцыйных працэсаў займаўся спецыяльны дзяржаўны орган Міністэрства працы і сацыяльнай апекі. Эміграцыйнае ўпраўленне актыўна праводзіла інфармацыйную працу сярод насельніцтва пра краіны Лацінскай Амерыкі, каб паспрыць працэсу сацыяльна-псіхалагічнай адаптацыі.

Ключавыя словы: беларуская дыяспара, эміграцыя, сацыяльна-псіхалагічная адаптацыя, прававая адаптацыя, Лацінская Амерыка, Аргенціна, Бразілія.

Для цытавання: Коваль В. У. Праблемы сацыяльна-псіхалагічнай адаптацыі беларускіх эмігрантаў у краінах Лацінскай Амерыкі (1918–1939 гг.) // Труды БГТУ. Сер. 6, История, философия. 2021. № 1 (245). С. 51–57.

V. U. Koval

Belarusian State Technological University

**THE PROBLEMS OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION
OF THE BELARUSIAN EMIGRANTS IN LATIN AMERICA (1918–1939th)**

The article analyzes the problems of social and psychological adaptation processes of the Belarusian emigrants in Latin America. Particular attention is paid to the economic emigration wave to Argentina, Brazil, Paraguay, Uruguay. The study is based on the law of the recipient states. The author comes to the conclusion about the influence the legal adaptation over the psychological adaptation. This paper deals with the problems of the negative impact of the language barrier, physiological and psychological stress to acculturation and the individual adaptation of the emigrants. The global economic crisis has raised the unemployment rate, which negatively affected to the employment of emigrants.

Many Belarusian emigrants were from Western Belarus during the interwar period. The analysis of the emigration processes was carried out by a special state organization of the Ministry of Labor and Social Protection. The Emigration office carried out the information work among the population about the countries of Latin America for the process of the socio-psychological adaptation of the emigrants.

Key words: Belarusian diaspora, emigration, social-psychological adaptation, law adaptation, Latin America, Argentina, Brazil.

For citation: Koval V. U. The problems of socio-psychological adaptation of the Belarusian emigrants in Latin America (1918–1939th). *Proceedings of BSTU, issue 6, History, Philosophy*, 2021, no. 1 (245), pp. 51–57 (In Belarusian).

Уводзіны. Праблема сацыяльна-псіхалагічнай адаптацыі асобы – новы аспект даследавання сучаснага эмігрантазнаўства. Вывучэннем адаптацыйных працэсаў займаюцца не толькі гісторыкі, але і спецыялісты ў галіне крос-культурнай псіхалогіі, этнічнай і сацыяльнай псіхалогіі. Адаптацыйны навуковы кірунак беларускага замежжа стаў адным з найбольш складаных і запатрабаваных у шматпланавым комплексе праблем дыяспары.

Асноўная частка. Паўднёваамерыканскі кантынент у 1920–1930-я гг. быў адным з цэнтраў эканамічнай эміграцыі беларусаў з тэрыторыі Заходняй Беларусі. Асноўная частка беларускага насельніцтва перасялялася з Другой Рэчы Паспалітай у Аргенціну, эмігранты таксама ехалі ў Бразілію, Парагвай і Уругвай. Аналіз эміграцыйных плыняў займаўся спецыяльнымі дзяржаўнымі органамі Міністэрства працы і сацыяльнай абароны. У 1930-я гг. праблемы

эміграцыі ў Польшчы рэгулярна разглядала Міжміністраўская камісія. Асаблівасці сацыяльна-псіхалагічнай адаптацыі прадстаўнікоў беларускай міжкантынентальнай эміграцыі адрозніваліся ад адаптацыйных працэсаў тых беларусаў, якія выехалі ў краіны Еўропы.

На пачатку XX ст. урад Аргенціны быў зацікаўлены ў эмігрантах як у патэнцыяльнай працоўнай сіле. Краіна мела значны зямельны фонд пры нізкай шчыльнасці насельніцтва, таму праблема недахопу сельскагаспадарчых рабочых магла быць вырашана спрыяльнай дзяржаўнай эміграцыйнай палітыкай. Аргенціна ў дачыненні эміграцыі праводзіла палітыку «адчыненых дзвярэй». Кіраўніцтва краіны разлічвала, што фізічна моцныя людзі з ліку эмігрантаў паспрыяюць працэсу мадэрнізацыі сельскагаспадарчых рэгіёнаў. Адрозненне эміграцыйнага заканадаўства Аргенціны ў тым, што дзяржава фактычна не займалася жорсткім мэтанакіраваным адборам эмігрантаў, а гэта прыцягвала жыхароў Паўднёвай і Усходняй Еўропы.

Аднак у 1923 г. адбыўся пікавы рост колькасці эмігрантаў, прыбыўшых у Аргенціну, што прымусіла ўлады на заканадаўчым узроўні аформіць меры па стрымліванню росту эміграцыйнай хвалі. Прынятыя мясцовыя пастановы давалі магчымасць Дэпартаменту эміграцыі Аргенціны абмяжоўваць непрацаздольную частку эмігрантаў. Сусветны эканамічны крызіс таксама прымусіў улады абараняць інтарэсы дамінуючага этнасу пры працаўладкаванні. Выканаўчыя ўлады правінцыі Буэнас-Айрэс прынялі шэраг указаў у 1930 г., 1932 г., 1936 г., якія ўзмацнялі бюракратычныя патрабаванні для эміграцыі: уводзіліся консульскія візы, прыпынялася высадка эмігрантаў у партовых гарадах без дакладнага пункта прызначэння ў дакументах, забараняўся ўезд асоб з інфекцыйнымі хваробамі [1, с. 92]. Забаранялася прымаць каланістаў, узрост якіх быў старэйшы за 60 гадоў. Мінімальная фінансавая плацежаздольнасць для эмігрантаў афіцыйна была ўсталяваная толькі ў 1932 г. [2, с. 236]. Аналізам эканамічнай карысці і сацыяльнай запатрабаванасці асоб займалася Галоўнае эміграцыйнае ўпраўленне Аргенціны.

Павелічэнне колькасці эмігрантаў з тэрыторыі Другой Рэчы Паспалітай у Аргенціну можна таксама патлумачыць увядзеннем эміграцыйных квот у ЗША. У 1921 г. быў прыняты Закон «Аб лімітаванні колькасці замежнікаў у ЗША», які атрымаў назву «Закон Дзілінгхема» (сенатра Дзілінгхем выступіў з прапановай абмежаваць колькасць эмігрантаў). Першапачаткова абмежаванні для замежнікаў прымаліся толькі на 1 год, аднак дзеянне заканадаўчага акта працягнулі яшчэ на 2 гады. У 1924 г. быў

прыняты больш радыкальны дакумент, які набыў назву «Закон Джонсана». У заканадаўчым акце было прапісана, што кантынгент эмігрантаў адной нацыянальнасці не мог перавышаць 2% ад колькасці асоб пэўнай нацыі, зарэгістраванай у ЗША падчас перапісу 1890 г. Увядзенне квот значна знізіла маштабы эміграцыйных працэсаў. Квота для Польшчы складала каля 6000 чалавек у год.

Складана вызначыць колькасць беларусаў, якія эмігравалі ў Лацінскую Амерыку ў міжваенны перыяд. Праблема нацыянальнай ідэнтыфікацыі жыхароў Заходняй Беларусі працягвае выклікаць дыскусіі спецыялістаў. Беларускае насельніцтва было як праваслаўнымі, так і каталікамі па веравызнанні. Значная частка беларусаў у перапісах пазначала сваю нацыянальную этнічнасць як «тутэйшыя», што таксама ўскладняе даследаванне. Нават польскія гісторыкі вынікі дзяржаўных перапісаў Другой Рэчы Паспалітай 1921 г. і 1931 г. у дачыненні беларусаў не лічаць аб'ектыўнымі, падкрэсліваючы, што колькасць беларускага насельніцтва як мінімум ў два разы перавышала афіцыйныя лічбы [3, с. 92]. Дакументы эмігрантаў аналізуюцца на аснове месца нараджэння і веравызнання, таму можна толькі прыблізна ацаніць маштабы беларускай эміграцыйнай хвалі ў міжваенны час. Колькасць беларускіх эмігрантаў у краінах Лацінскай Амерыкі складала ад 25 000 да 30 000 чалавек.

Вывучэнне адаптацыйных працэсаў эканамічных эмігрантаў павінна абавязваць на даследаванні пра ролю мікрасацыяльнага акружэння асоб у працэсе фарміравання іх псіхалагічнай устойлівасці і стрэсаўстойлівасці. Неабходна вылучаць асобныя фактары, якія ўплывалі на псіхалагічную адаптацыю да новых сацыякультурных умоў. Спецыялісты ў галіне этнічнай псіхалогіі адаптацыйныя працэсы звязваюць з вынікамі акультурацыі. Пры паспяховым засваенні сацыяльных каштоўнасцей дамінуючага этнасу эмігранты прымалі ўмовы новага сацыяльнага асяроддзя. Акультурацыя – гэта ўплыў культурных стандартаў прымаючага грамадства на індывідуальную мадэль паводзін асобы.

Далёка не ўсе грамадзяне Аргенціны пазітыўна ўспрымалі прадстаўнікоў іншых культур з ліку эмігрантаў. Пасля Першай сусветнай вайны ў прымаючым грамадстве панавала атмасфера сацыяльнай канфрантацыі. Некаторыя грамадзяне ў эмігрантах бачылі замежных агітатараў, якія імкнуліся разбурыць сфарміраваны сацыяльны парадак. Псіхалагічная напружанасць грамадства перашкаджала працэсам акультурацыі і першапачатковай адаптацыі эмігрантаў. Мясцовыя ўлады былі вымушаны павялічыць дэпартацыю з краіны анархістаў,

сацыялістаў і іншых груп, якія выказвалі небяспечныя палітычныя ідэі.

Фізіялагічны і псіхалагічны стрэс, з якім першапачаткова сутыкаліся эмігранты, быў звязаны з цяжкім падарожжам на паўднёваамерыканскі кантынент, якое працягвалася ад 6 да 8 дзён. Санітарныя ўмовы для асоб, набыўшых самыя танныя квіткі 3-га класа, былі кепскія, што прыводзіла да гібелі людзей. Сваё падарожжа праз акіян дастаткова драматычна апісаў селянін-эмігрант: «Шмат дзяцей і старэйшых асоб на караблі памерла. А хрысціянскага пахавання тут няма. Памерлага завязваюць у мяшок, прывязваюць да яго кусок жалеза і кідаюць у мора. Жах і смутак матуль, якія бачаць, як іх дзяцей паглынае вада, чалавек можа адчуць, аднак апісаць гэтага не ў стане» [4, с. 73]. Звычайна караблі ў краіны Лацінскай Амерыкі адпраўляліся з такіх еўрапейскіх партовых гарадоў, як Гдыня, Гданьск, Гамбург, Амстэрдам, Антверпен.

Часам агенты карабельных кампаній замаўлялі беларускамоўным перыядычным выданням публікацыі лістоў эмігрантаў са словамі ўдзячнасці за камфортнае падарожжа, аднак падобныя матэрыялы мелі выключна рэкламны характар. Рэкламу карабельных кампаній і таварыстваў рэгулярна размяшчалі на сваіх старонках віленскія газеты «Змаганьне» і «Беларуская крыніца». Прыкладам агітацыі да міжкантынентальнай эміграцыі з'яўляецца апублікаваны ў газеце «Змаганьне» ліст беларускі Рыўкі Мускат, у якім дзяўчына выключна пазітыўна апісвае сваё падарожжа праз акіян: «Увесь час на параходзе я чулася дужа добра і зусім здаровай. Есці давалі пад дастаткам колькі і чаго хто хацеў. ... Можаш зайсці ў кантору "Red Star Line" і падзякаваць іх за тое, што я вельмі задаволеная падарожжам» [5]. Падманутыя чаканні эмігрантаў, расчараванне ў замежных заробках негатыўна ўплывалі на псіхалагічны і маральны стан асоб.

Стымулявалі міжкантынентальную эміграцыю таксама працоўныя ўмовы, калі кампаніі бралі на сябе ўсе выдаткі на падарожжа ў якасці пазыкі. Рэкламныя матэрыялы маршрута праз Галандыю падкрэслівалі, што эмігранты ў Амстэрдаме засяляліся ў спецыяльны гатэль, а караблі кампаніі «Каралеўскі галандскі Ллойд» вылучала кур'ерская хуткасць [6]. Найбольш папулярны маршрут для эміграцыі ў Аргенціну ці Бразілію быў праз галандскі партовы горад Амстэрдам.

У перыяд першапачатковай адаптацыі на паўднёваамерыканскім кантыненте асобам складана было справіцца з фізіялагічным стрэсам, выкліканым спякотным кліматам і высокай вільготнасцю, пужала таксама незнаёмая флора і фаўна. Сяляне займаліся вырошчваннем нетрадыцыйных для Еўропы сельскагаспадарчых культур: чай, рыс, бавоўна, кава, тытунь.

Відавочнай праблемай для эмігрантаў у краінах Лацінскай Амерыкі быў моўны бар'ер. Эміграцыйнае ўпраўленне намагалася праз свае мясцовыя прадстаўніцтвы праводзіць інфармацыйную работу, якая б дазволіла падрыхтаваць асоб да найбольш складаных побытовых сітуацый. Дакументы ўпраўлення пра Аргенціну ад 25 лістапада 1926 г. сведчылі: «Няведанне іспанскай мовы з'яўляецца важнай перашкодай пры ўладкаванні, таму эмігранты павінны перад выездам закупіць польска-іспанскія размоўнікі і вывучыць найбольш карысныя выразы» [7]. Падобныя меры мелі рэкамендацыйны характар, урад Аргенціны не кантраляваў узровень адукацыі эмігрантаў, таму з моўным бар'ерам большасць асоб сустрэлася ў працэсе сацыяльна-псіхалагічнай адаптацыі.

Як вядома, эфектыўная міжкультурная камунікацыя спрыяе дасягненню псіхалагічнага камфорту асобы. Моўны бар'ер прымушаў эмігрантаў кантактаваць толькі ў сваім асяроддзі, што на працяглы час пакідала культурную дыстанцыю з дамінуючым этнасам. Паспяхова псіхалагічныя рэакцыі, якія сведчылі пра інтэграцыю асоб у іншую сістэму культурна-дэтэрмінаваных каштоўнасцей, назіраліся паступова.

З павелічэннем колькасці эмігрантаў у Аргенціне дзяржаўныя органы і дыпламатычныя прадстаўніцтвы вымушаны былі вырашыць праблемы каланістаў. Цэнтральнае эміграцыйнае ўпраўленне было пераканана, што пачынаць патрэбна з інфармацыйнай работы. Дзяржаўны орган звярнуўся ў афіцыйным лісце ад 30 мая 1930 г. да навукова-інфармацыйнага бюро з прапановай распрацаваць памятку для 15 000 чалавек, якія ўжо прыехалі ў Аргенціну [8]. Ідэя была рэалізаваная, аднак складана ацаніць яе эфектыўнасць у перыяд сусветнага эканамічнага крызісу. Эміграцыйны апарат намагаўся стварыць сістэму сацыяльнай абароны сваіх грамадзян, актыўна працавалі прадстаўніцтвы ў Брэсце і Пінску.

Аддзяленне эміграцыйнага ўпраўлення ў Брэсце таксама рабіла ўхвіл на інфармацыйную работу пра ўмовы жыцця ў Аргенціне. Асабліва ўвага надавалася ўмовам каланізацыі, звесткам пра клімат, культуру, камунікацыі. Чыноўнікі спрабавалі прымусіць патэнцыяльных эмігрантаў прачытаць кнігу «Земляробства субтрапічных краін» [9], якую ведамства распрацавала спецыяльна для каланістаў. Інфармацыя пра вырошчванне экзатычных раслін ва ўмовах Лацінскай Амерыкі павінна была развенчаць міф пра лёгкія заробкі эмігрантаў, аднак «эміграцыйную ліхаманку» спыніць было дастаткова складана, бо яе стымулявалі агенты карабельных кампаній.

Сусветны эканамічны крызіс, які пачаўся ў ЗША у кастрычніку 1929 г. з падзення фондавага рынку, дастаткова хутка адчулі краіны Лацінскай Амерыкі. Калі дзяржаўныя эканомікі траплялі ў рэцэсію, рэзка павялічвалася беспрацоўе, што адразу адлюстроўвалася на працоўнай занятасці эмігрантаў.

Адсутнасць гарантаванай працы, частковая занятасць, недахоп матэрыяльных сродкаў прыводзілі эмігрантаў да канфліктнага эмацыйнага стану фрустрацыі. Эмігранты без працы не маглі справіцца з акультурацыйным стрэсам, фінансавыя праблемы выклікалі супярэчнасці духоўна-псіхалагічнага характару. Умовы пражывання нават тых эмігрантаў, якія мелі заробак, былі кепскімі, бо людзі туліліся ў маленькіх пакойчыках, на якія яшчэ хапала сродкаў, пры спякотным клімаце. Шэф паліцыі аргенцінскага партовага горада Авельянеда адзначаў: «Большасць тых, хто жыў у перанаселеных кварталах, эмігранты з Усходняй Еўропы, якія атрымліваюць матэрыяльную дапамогу, аднак аргенцінцы ніколі б не трывалі такіх умоў пражывання» [10, с. 141]. Асобныя месяцы, а ў некаторых выпадках гадамі не маглі знайсці сабе працу.

Найбольш складаны перыяд сусветнага эканамічнага крызісу працягваўся з 1929 г. па 1933 г. Урады краін намагаліся ажыццявіць шэраг мерапрыемстваў, накіраваных на фінансавую і маральную падтрымку тым асобам, хто згубіў працу. У Аргенціне ствараліся лагеры беспрацоўных у Буэнас-Айрэсе, Мар-дэль-Плата, Расарыа, дзе траціну жыхароў складалі эмігранты з Усходняй Еўропы [10, с. 142]. На жаль, дзяржаўныя ініцыятывы не маглі ў поўнай ступені ахапіць усіх эмігрантаў. Нярэдка з'яўлялася сітуацыя, калі чалавек пераплываў акіян, аднак не мог знайсці сабе працы ў эміграцыі. Праблема асабе здавалася безвыходнай, бо сродкаў на зваротны квіток ужо не было.

Для найбольш моцных і фізічна вынослівых рабочых з ліку эмігрантаў працаўладкаванне на фабрыку г. Авельянеда выглядала наступным чынам: «Для эмігрантаў, якія трохі ведаюць іспанскую мову, для рабочых, якія прыехалі з унутраных раёнаў краіны, для маладых мужчын і жанчын, працэдура працаўладкавання была жахлівым пачаткам цяжкага працоўнага жыцця. Перспектыўныя работнікі прыходзілі месяцамі кожны дзень тыдня, пакуль менеджэр па персоналу не выбіраў іх. Значна павялічвалі магчымасці атрымання працы рэкамендацыйны ліст і фізічная сіла» [10, с. 140]. Для эмігрантаў, якія вытрымалі падобную працэдуру, працоўнае месца давала стабільны заробак, што дазваляла ім усталяваць сацыяльныя і камунікацыйныя сувязі, прыняць новыя ўмовы жыцця дамінуючага этнасу, справіцца з псіхалагічным бар'ерам.

Сярод краін Лацінскай Амерыкі галоўным канкурэнтам Аргенціны ў стымуляванні эканамічнай эміграцыйнай плыні стала Бразілія. Як краіны прыклад ўплыву эміграцыйных мер адной краіны на іншую ў тым, што бразільскія кампаніі ў пачатку XX ст. пачалі аплачваць карабельныя квіткі эмігрантаў з Еўропы, а Аргенціна была вымушана паўтарыць падобны ход, каб застацца канкурэнтаздольнай на рынку працы.

Звестак пра грамадскую дзейнасць беларускай супольнасці ў Бразіліі засталася няшмат. Вядома, што ў 1933 г. сваёй актыўнай працай вызначылася таварыства «Асвета», створанае беларусамі ў Порта-Алегрэ, пра што размясціла матэрыял на сваіх старонках віленская газета «Родны край» [11, с. 6]. Беларусы ў Бразіліі кансалідаваліся ў саюзы і таварыствы з мэтай вывучэння мовы і культуры прымаючага грамадства, а таксама для захавання сваіх нацыянальных традыцый.

Даследаванне прававога статусу і праблем прававой інтэграцыі ажыццяўляецца на аснове аналізу інстытуцыянальных форм беларускай дзяяснасці. Асноўнай мэтай грамадскіх арганізацый эмігрантаў была кансалідацыя дзяяснасці. Варта падкрэсліць, што нягледзячы на патрэбнасць у самаарганізацыі, грамадская актыўнасць прадстаўнікоў эканамічнай эміграцыі была невысокай. Ліст беларускага эмігранта В. Бялушы з Аргенціны ў рэдакцыю газеты «Беларуская крыніца» адлюстроўвае праблему: «Нямала ёсць у Аргенціне і нас, эмігрантаў-беларусаў. Толькі на чужыне сярод рознанацыянальных людзей мы, беларусы, губляемся. Усе іншыя эмігранты маюць свае нацыянальныя арганізацыі, а мы, беларусы, на вялікі жаль, такой не маем» [12, с. 3]. Арганізацыі, якія аб'ядноўвалі асобныя групы эмігрантаў на аснове этнакультурнай ідэнтычнасці, не мелі прававых механізмаў абароны асоб у асяроддзі сацыяльнай дыскрымінацыі. Улады краін-рэцыпіентаў не імкнуліся стварыць спрыяльную прававую атмасферу для эмігрантаў.

Беларусы Аргенціны далучаліся да мерапрыемстваў культурна-асветніцкіх таварыстваў «Беларуская грамада» і «Культура», удзельнічалі ў рабоце Саюза ўкраінскіх і беларускіх рабочых арганізацый. Таварыства «Культура» займалася аматарскімі тэатральнымі пастаўкамі, былі арганізаваны спектаклі ў Буэнас-Айрэсе на беларускай мове.

Беларускія эмігранты ва Уругваі ў 1927 г. прымалі ўдзел у арганізацыі Культурнага цэнтра імя Т. Шаўчэнкі ў Монтэвідэа [13, с. 131]. Цэнтр абараняў інтарэсы эканамічных эмігрантаў, падтрымліваў актыўныя кантакты з дыпламатычнымі службамі СССР.

Заклучэнне. Большасць беларускіх эмігрантаў у краінах Лацінскай Амерыкі не была падрыхтавана да новых умоў жыцця. Эміграцыйны апарат намагаўся праводзіць інфармацыйную работу ся-

род насельніцтва. Негатыўны ўплыў на сацыяльна-псіхалагічную адаптацыю эканамічных эмігрантаў аказала слабая грамадская актыўнасць дыяспары, беспрацоўе і сусветны эканамічны крызіс.

Спіс літаратуры

1. De Cristóforis N. *Inmigrantes y colonos en la provincia de Buenos Aires: una mirada de largo plazo (siglos XIX–XXI)*. Ciudad Autónoma de Buenos Aires: Universidad de Buenos Aires, 2016. 136 p.
2. Sanchez Alonso B. La racionalidad de las políticas migratorias en la primera globalización: en caso Argentino // *Revista de Instituciones, Ideas y Mercados*. 2007. No. 46. P. 233–264.
3. Sadowski A. *Narody wielki i małe. Białorusini w Polsce*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1991. 184 s.
4. Качараба С., Рожик М. *Українська еміграція. Еміграційний рух зі Східної Галіччини та Півночної Буковини у 1890–1914 рр.* Львів: Рівненська друкарня, 1995. 124 с.
5. Вытрымка з п'яма Рыўкі Мускат // *Змаганьне*. 1923. № 18. С. 4.
6. ЦДГА Украіны ў Львове (Цэнтральны дзяржаўны гістарычны архіў Украіны ў Львове). Ф. 422. Воп. 1. Спр. 845. Арк. 6.
7. ЦДГА Украіны ў Львове. Ф. 422. Воп. 1. Спр. 575. Арк. 9.
8. ЦДГА Украіны ў Львове. Ф. 422. Воп. 1. Спр. 591. Арк. 1.
9. ДАБВ (Дзяржаўны архіў Брэсцкай вобласці). Ф. 377. Воп. 1. Спр. 1. Арк. 36.
10. Cipko S. *Ukrainians in Argentina, 1897–1950. The making of a community*. Edmonton-Toronto: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 2011. 282 p.
11. У Бразіліі // *Родны край*. 1933. № 6. С. 6.
12. Bieľuš W. *Písmo s Arhientynu* // *Bielaruskaja Krynica*. 1928. № 55. S. 3.
13. Мосейкина М. Н. «Рассеяны, но не расторгнуты»: русская эмиграция в странах Латинской Америки в 1920–1960 гг. М.: РУДН, 2011. 384 с.

References

1. De Cristoforis N. *Immigranty i posełentsy v provintsii Buenos-Ayres: dolgosrochnyy vzglyad (XIX–XXI vv.)* [Emigrants and displaced persons in the province of Buenos Aires: a long-term perspective]. Buenos Aires, University of Buenos Aires Publ., 2016. 136 p.
2. Sanches Alonso B. Rationality of migration policy in the context of the first globalization: the example of Argentina. *Revista de Instituciones ideas y mercados*. 2007, no. 46, pp. 233–264 (In English).
3. Sadowski A. *Narody velikiye i малыye: belorusy v Pol'she* [Nations great and small: the Belarusians in Poland]. Krakow, Uniwersitet Jagielloński Publ., 1991. 184 p.
4. Kacharaba S., Rozik M. *Ukrainskaya emigratsiya. Emigratsionnoye dvizheniye iz Vostochnoy Galichchiny i Severnoy Bukoviny v 1890–1914 gg.* [Ukrainian emigration. Emigration movement from Eastern Galicia and Northern Bukovina in 1890–1914]. Lviv, Rivnen'ska drukarnya Publ., 1995. 124 p.
5. Excerpt of the letter of Ryvka Muskat. *Zmagan'ne* [Struggle], 1923, no. 18. P. 4 (In Belarusian).
6. CSHA of Ukraine in Lviv (Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv). Fund 422. I. 1. F. 845. L. 6.
7. CSHA of Ukraine in Lviv. Fund 422. I. 1. F. 575. L. 9.
8. CSHA of Ukraine in Lviv. Fund 422. I. 1. F. 591. L. 1.
9. SABR (State Archives of Brest Region). Fund 377. I. 1. F. 1. L. 36.
10. Sirko S. *Ukraintsy v Argentine, 1897–1950. Sozdaniye obshchosti* [Ukrainians in Argentina, 1897–1950. The making of a community]. Edmonton-Toronto, Canadian Institute of Ukrainian Studies Press Publ., 2011. 282 p.
11. In Brazil. *Rodny kray* [The Native Land], 1933, no. 6. P. 6 (In Belarusian).
12. Bialush V. Letter from Argentina. *Belaruskaya Krynitsa* [The Belarusian Source], 1928, no. 55. P. 3 (In Belarusian).
13. Moseikina M. N. “*Rasseyany, no ne rastorgnuty*”: *russkaya emigratsiya v stranakh Latinskoy Ameriki* [“Dispersed but not disunited”: Russian emigration in Latin America]. Moscow, RUDN Publ., 2011. 384 p.

Інфармацыя пра аўтара

Коваль Вольга Уладзіміраўна – кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры гісторыі Беларусі і паліталогіі. Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт (220006, г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 13а, Рэспубліка Беларусь). E-mail: koval@belstu.by

Information about the author

Koval Volha Uladzimirauna – PhD (History), Assistant Professor, the Department of History of Belarus and Political Science. Belarusian State Technological University (13a, Sverdlova str., Minsk, Republic of Belarus). E-mail: koval@belstu.by

Паступіў 12.03.2021